

# ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПАРАДИГМИ

## PEDAGOGICAL PRACTICE OF BACHELOR OF PRESCHOOL EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE MODERN WORLDVIEW PARADIGM

У статті досліджено особливості організації педагогічної практики бакалаврів дошкільної освіти в контексті сучасної світоглядної парадигми, яка висуває нові вимоги до особистості педагога як носія цінностей, гуманістичних ідей та активного транслятора соціокультурного досвіду. Акцентовано увагу на тому, що педагогічна практика має потенціал не лише для розвитку фахових компетентностей, але й для глибокої трансформації світоглядної позиції здобувачів освіти, їхнього ціннісного самовизначення та професійного самоствердження.

Проаналізовано особливості формування мети та визначення змісту педагогічної практики, зокрема в аспекті формування професійної ідентичності, педагогічної культури, морально-етичної відповідальності та емоційно-ціннісного ставлення до дитини. Схарактеризовано комплекс професійних компетентностей, які мають бути сформовані у здобувачів освіти у результаті проходження педагогічної практики в групах дітей дошкільного віку.

Наголошено на значущості продуктивної взаємодії керівників практики (від закладу вищої освіти і закладу дошкільної освіти), яка має ґрунтуватися на партнерстві, спільному плануванні та координації дій, що дозволить забезпечити цілісність освітнього процесу та досягнення високої якості підготовки майбутніх фахівців.

Висвітлено роль практики як ключової ланки між теоретичною підготовкою й реальною педагогічною діяльністю, що дозволяє здобувачам не лише застосувати знання, але й осмислити їх у живому контексті взаємодії з дитиною, колегами, батьками.

У межах статті обґрунтовано шляхи вдосконалення педагогічної практики відповідно до викликів сучасного освітнього середовища, серед яких: необхідність оновлення змісту та методів практичної підготовки, впровадження менторських моделей супроводу, розвиток рефлексивних умінь студентів, а також інтеграція цифрових технологій у практичну діяльність. Особливу увагу приділено потребі формування особистісної зрілості, здатності до критичного мислення, усвідомленого вибору педагогічної стратегії та готовності до інноваційної діяльності як невід'ємних складових професійного становлення майбутнього вихователя.

**Ключові слова:** педагогічна практика, бакалаври дошкільної освіти, світоглядна

парадигма, професійна ідентичність, вихователь.

The article examines the peculiarities of the organization of pedagogical practice of bachelors of preschool education in the context of the modern worldview paradigm, which puts forward new requirements for the personality of a teacher as a carrier of values, humanistic ideas and an active translator of socio-cultural experience. Attention is focused on the fact that pedagogical practice has the potential not only for the development of professional competencies, but also for a deep transformation of the worldview of education seekers, their value self-determination and professional self-affirmation.

The peculiarities of forming the goal and determining the content of pedagogical practice are analyzed, in particular in the aspect of the formation of professional identity, pedagogical culture, moral and ethical responsibility and emotional and value attitude towards the child. The complex of professional competencies that should be formed in education seekers as a result of pedagogical practice in groups of preschool children is characterized.

The importance of productive interaction between practice managers (from a higher education institution and a preschool education institution) is emphasized, which should be based on partnership, joint planning and coordination of actions, which will ensure the integrity of the educational process and achieve high quality training of future specialists.

The role of practice as a key link between theoretical training and real pedagogical activity is highlighted, which allows applicants not only to apply knowledge, but also to comprehend it in the live context of interaction with a child, colleagues, and parents.

The article substantiates ways to improve pedagogical practice in accordance with the challenges of the modern educational environment, including: the need to update the content and methods of practical training, the introduction of mentoring support models, the development of students' reflective skills, and the integration of digital technologies into practical activity. Special attention is paid to the need to form personal maturity, the ability to think critically, a conscious choice of pedagogical strategy and readiness for innovative activity as integral components of the professional development of a future educator.

**Key words:** pedagogical practice, bachelors of preschool education, worldview paradigm, professional identity, educator.

УДК 372.3

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.40>

Іванова Н.В.,

докт. філос. наук, доцентка,  
доцентка кафедри теорії  
та методики дошкільної освіти,  
декан факультету дошкільної освіти  
та музичного мистецтва  
Комунального закладу вищої освіти  
«Луцький педагогічний коледж»  
Волинської обласної ради

**Постановка проблеми.** Сьогоднішній етап розвитку людства характеризується зміною світоглядної парадигми: від технократичного мислення до гуманістичного, від авторитарного стилю педагогіки до партнерського, від орієнтації на стандартизацію до визнання індивідуальності кожної дитини. У цих умовах педагог має не лише передавати знання, а виступати носієм нової філософії освіти,

що базується на принципах гуманізму, культурної відкритості, інклюзивності та ціннісного виховання.

Педагогічна практика є ключовим компонентом у формуванні професійної компетентності майбутнього вихователя, адже саме під час практики відбувається інтеграція теоретичних знань із реальними освітніми процесами. Вона забезпечує розвиток педагогічного мислення, професійної

рефлексії, уміння працювати в колективі, взаємодіяти з дітьми, батьками та колегами. У контексті сучасної освітньої політики, зорієнтованої на розвиток дитини як особистості, постає необхідність переосмислення змісту, форм і методів організації педагогічної практики.

Окремо варто наголосити на зростанні ролі дошкільної освіти, що визначається як фундаментальний етап у становленні особистості. Це вимагає від майбутніх педагогів глибокої світоглядної підготовки, чутливості до потреб дитини, здатності створювати розвивальне, безпечне, інклюзивне середовище. Педагог повинен володіти не лише професійними знаннями й навичками, а й високим рівнем емоційного інтелекту, критичного мислення, здатністю до саморефлексії.

У контексті євроінтеграційних процесів і реалізації принципів Нової української школи важливим стає впровадження у педагогічну практику цінностей демократичного суспільства, сталого розвитку, міжкультурного діалогу, що вимагає зміни підходів до організації практики, оновлення її змісту та структури, залучення сучасних методик, інноваційних форм взаємодії та оцінювання.

#### **Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Проблема організації педагогічної практики бакалаврів дошкільної освіти в Україні є об'єктом активного наукового дослідження в контексті модернізації системи підготовки майбутніх педагогів. Серед українських учених, які присвятили свої праці цьому питанню, варто виокремити В. Дем'яненко та А. Січкара [11], які розглядають педагогічну практику як важливий чинник професійного самовдосконалення студентів і формування їхньої професійної ідентичності.

Л. Карнаух і О. Мельникова досліджують формування фахових компетентностей майбутніх вихователів у контексті поєднання теоретичної підготовки та практичної діяльності, акцентуючи увагу на необхідності створення інтеграційної моделі підготовки [4].

Ю. Волинець і В. Вертугіна обґрунтовують значення педагогічної практики у процесі професійного становлення студентів і виокремлюють її роль у розвитку педагогічної культури й уміння працювати з дітьми [2].

Окрему увагу заслуговують дослідження Л. Кідіної, яка вивчала умови формування професійної компетентності майбутніх вихователів у процесі проходження ними педагогічної практики, а також запропонувала авторські методичні підходи до організації цього процесу [5]. Сучасні підходи до організації практики представлені також у методичних рекомендаціях Н. Семенової, О. Бартків, Н. Алендарь та О. Дурманенко, які пропонують коучинговий формат практики з метою підвищення її ефективності [6].

У сфері цифровізації освіти важливим є внесок О. Літченко, Т. Шинкара та Л. Гаращенко, які

досліджували особливості організації дистанційної педагогічної практики та шляхи її вдосконалення [7].

Методичні підходи до організації та оцінювання педагогічної практики також були предметом дослідження Т. Танько й І. Ларіної [12].

Таким чином, сучасні українські дослідники розглядають педагогічну практику як цілісний компонент професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, підкреслюючи її значення у формуванні професійної компетентності, педагогічної культури, ціннісних орієнтацій та інноваційного стилю діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас недостатньо дослідженою лишається проблема організації педагогічної практики в групах дітей дошкільного віку в умовах сучасної світоглядної парадигми.

**Мета статті** – проаналізувати особливості організації педагогічної практики бакалаврів дошкільної освіти в контексті сучасної світоглядної парадигми, розкрити її роль як ключового чинника формування професійного світогляду, ціннісних орієнтацій, гуманістичних установок і педагогічної ідентичності майбутніх вихователів, а також обґрунтувати шляхи вдосконалення цього процесу відповідно до викликів сучасного освітнього середовища.

**Виклад основного матеріалу.** Педагогічна практика студентів посідає ключове місце в сучасній освітній парадигмі, оскільки саме в процесі практичної діяльності відбувається інтеграція теоретичних знань з реальним освітнім середовищем. Вона сприяє формуванню особистості майбутнього педагога як активного, відповідального та креативного учасника освітнього процесу. О. Горбань зазначає, що в сучасній моделі освіти акценти робляться на розробку такої освітньої стратегії, яка має забезпечити не лише високий рівень професіоналізму, а й розвиток культурно-соціальної компетентності особистості як активного учасника суспільного життя [3, с. 4].

За словами дослідниці, сучасна освіта дедалі більше орієнтується не на об'єкти зовнішнього світу, які слід засвоїти учневі, а на саму людину як суб'єкта, що змінюється у процесі пізнання й водночас трансформує світ. Особистість розглядається як джерело творчості й продуктивної діяльності. Освітня парадигма нового типу ґрунтується не на простому відтворенні знань минулого, а на здатності адаптувати та застосовувати їх у нових, часто непередбачуваних умовах. При цьому вона готує людину до «невизначеного майбутнього», водночас зберігаючи певний арсенал засобів реагування на нестабільні ситуації. Таким чином, сучасна освіта апелює до відносності ціннісних орієнтирів і вчить кожне нове покоління бути готовим до мінливості життєвих ситуацій, критично

осмислювати їх, обирати адекватні способи реагування та приймати нестандартні рішення [3, с. 3].

Щодо тлумачення поняття «парадигма», нам імпонує підхід О. Огієнка, який розглядав її як базову концептуальну схему або методологічний конструкт, що об'єднує провідні наукові теорії та моделі розв'язання проблем, які переважають у певний історичний період розвитку науки [9].

Н. Батечко та М. Михайліченко розглядають поняття «парадигма освіти» як ключову ідею або концепцію, що лежить в основі проектування освітніх систем, виступаючи своєрідною базовою моделлю чи стратегією освітньої діяльності [1, с. 31]. Водночас Н. Мельник акцентує увагу на тому, що освітня парадигма пов'язана із переходом до нової гуманістично-інноваційної моделі освіти, яка забезпечує її конкурентоспроможність у європейському та глобальному освітньому середовищі [8].

Сучасна парадигма освіти має вирішальне значення для ефективної підготовки майбутніх вихователів, оскільки вона зміщує акценти з репродуктивного засвоєння знань на розвиток особистості як активного, творчого, рефлексивного суб'єкта освітнього процесу. Орієнтація на гуманістичні, інноваційні, компетентнісні та особистісно-зорієнтовані підходи дає змогу формувати педагогів, здатних діяти в умовах нестабільності, гнучко реагувати на освітні виклики, будувати взаємодію з дитиною на засадах партнерства, поваги до її індивідуальності та розвитку критичного мислення. Така парадигма не лише сприяє професійному зростанню, а й закладає основи для формування нової генерації вихователів, які здатні забезпечувати якісну дошкільну освіту в умовах змінного соціального контексту.

За словами О. Літченко, важливою складовою професійної компетентності вихователя дошкільного закладу є володіння глибокими, достовірними знаннями та практичними вміннями в різних сферах [7, с. 92]. Відтак, актуалізується необхідність пошуку ефективних засобів формування особистості педагога, який відповідав би вимогам сучасного суспільства, був носієм гуманістичних цінностей, духовно-моральної культури, високого рівня педагогічної майстерності та здатним ініціювати й реалізовувати інноваційні процеси в теорії й практиці дошкільної освіти [7, с. 92].

На думку М. Опольської та співавторів, надійне підґрунтя для формування сучасного фахівця, створює ефективне поєднання таких підходів, як системний, синергетичний, урологічний, аксіологічний, антропологічний, ресурсний, особистісно-діяльнісний, гуманістичний, компетентнісний та студентоцентризований [10, с. 141].

Автори також підкреслюють, що саме інтеграція зазначених підходів у цілісну освітню концепцію дозволяє досягти кількох ключових цілей:

забезпечити наукоємність освіти, тобто її універсальність за метою і змістом; уніфікувати вимоги до освітніх систем різних країн, що сприятиме академічній мобільності, професійному зростанню та обміну досвідом; формувати особистість з інноваційним мисленням, здатну працювати з великими обсягами інформації та освоювати новітні технології. Крім того, важливим результатом має стати вміння творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності та брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Освіта повинна максимально відповідати очікуванням здобувачів, а сучасна парадигма – бути гуманістичною, особистісно орієнтованою та спрямованою на розвиток вільної, мислячої, критично налаштованої особистості, здатної до саморозвитку та рефлексії [10, с. 141].

Розділяють таке бачення сучасної парадигми освіти і Л. Карнаух, О. Мельникова, зауважуючи, що освітній процес має ґрунтуватися на принципах студентоцентризованого та особистісно орієнтованого підходу до навчання, а також базуватися на компетентнісному, системному та інтегративному підходах. На думку науковців, важливо забезпечити практичну підготовку здобувачів освіти й створити інформаційно-освітній контент, що сприятиме розвитку їхньої самоосвіти [4, с. 116]. Продовжуючи цю думку, зауважимо, що ключовим завданням сучасної вищої освіти є формування у студентів здатності до критичного мислення, самостійного ухвалення рішень і відповідальності за власну освітню траєкторію.

При цьому, як слушно додають Ю. Волинець та В. Вертугіна, на сьогодні особливо важливо, щоб у закладах вищої освіти освітній процес був спрямований не лише на формування у майбутніх фахівців фахових знань, умінь і навичок, але й на розвиток особистісних якостей, які мають професійне значення [2, с. 166]. Йдеться про розкриття інтелектуального потенціалу студента, врахування його інтересів, здібностей, мотивації та ціннісних орієнтирів.

Відтак, педагогічна практика, як невід'ємна складова освітнього процесу, що інтегрує теоретичну підготовку студентів із практичною діяльністю, виступає одним із ключових чинників ефективної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності [2, с. 166].

За А. Січкара та В. Дем'яненком, педагогічна практика є процесом, під час якого студент отожднює себе з новою соціальною роллю майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, що супроводжується змінами у його уявленнях про власну особистість, трансформацією «Я-концепції» та коригуванням самооцінки [11, с. 224].

На думку Ю. Волинець і В. Вертугіної, оволодіння педагогічною діяльністю та формування готовності до неї можливі лише за умови тісної



взаємодії й гармонійного поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти [2, с. 167]. У цьому контексті педагогічна практика виступає конкретною формою набуття професійних умінь, слугує основою для осмислення, поглиблення та узагальнення теоретичних знань. Вона сприяє формуванню необхідних професійних компетентностей, навчає аналізувати власну діяльність, набувати практичного педагогічного досвіду, здійснювати елементи наукового пошуку й утверджувати позитивну мотивацію до навчання у педагогічному середовищі [2, с. 167].

На основі вище викладеного можемо стверджувати про те, що педагогічна практика є ключовою формою професійної підготовки студентів, оскільки забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності, а також слугує середовищем, у якому відбувається становлення професійної ідентичності, розвиток педагогічного мислення, формування фахових компетентностей та особистісних якостей, значущих для ефективної роботи у сфері освіти. Завдяки педагогічній практиці студенти отримують можливість застосовувати знання на практиці, аналізувати власну діяльність, набувати реального педагогічного досвіду й поступово входити в професійну роль.

Метою педагогічної практики в Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради на спеціальності 012 Дошкільна освіта є підготовка студентів до цілісного виконання функцій вихователя в групах дітей дошкільного віку, формування вміннь здійснювати освітню роботу в закладах дошкільної освіти різного типу, розвиток творчого підходу до педагогічної діяльності.

Визначена мета має низку позитивних аспектів, що відповідають сучасним підходам до професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти. Насамперед, важливою є орієнтація на цілісне виконання функцій вихователя в умовах реального освітнього процесу, що свідчить про намагання забезпечити практичну спрямованість підготовки студентів. Такий підхід сприяє формуванню цілісного уявлення про професійну діяльність, адаптації до специфіки роботи з дітьми дошкільного віку та готовності до виконання функціональних обов'язків. Крім того, у меті наголошується на здатності майбутнього фахівця здійснювати освітню роботу в закладах дошкільної освіти різного типу, що відповідає вимогам до універсальності, гнучкості та адаптивності сучасного педагога. Особливо позитивною є увага до розвитку творчого підходу до педагогічної діяльності, адже креативність і здатність до нестандартного мислення є важливими рисами ефективного вихователя.

Таким чином, сформульована мета демонструє орієнтацію на практичну, діяльну й особистісну складову підготовки студентів, що є актуальним у контексті сучасної парадигми освіти.

Зміст педагогічної практики в групах дітей дошкільного віку охоплює систему взаємопов'язаних видів діяльності студентів, спрямованих на формування професійних компетентностей, розвиток педагогічного мислення та набуття практичного досвіду роботи з дітьми. Основними складовими такого змісту є:

- організація життєдіяльності дітей (студенти залучаються до планування та проведення різних форм організації дитячої діяльності (ігрової, пізнавальної, художньо-естетичної, рухової тощо), дотримуючись режиму дня і враховуючи вікові особливості дітей);

- проведення освітньої роботи (передбачає підготовку та реалізацію занять з різних освітніх напрямів (мовлення, математика, природа, музика, образотворче мистецтво тощо), відповідно до програми ЗДО та сучасних методичних підходів);

- педагогічне спостереження та аналіз (студенти вивчають поведінку, інтереси, рівень розвитку та індивідуальні особливості дітей, ведуть щоденники спостережень, аналізують педагогічні ситуації);

- робота з педагогічною документацією (студенти навчаються складати перспективні та календарні плани, плани занять, індивідуальні картки розвитку дитини, оформлювати педагогічні спостереження та звітну документацію);

- співпраця з педагогічним колективом і батьками (передбачає участь у нарадах, педагогічних консилиумах, заходах взаємодії з родинами вихованців, що формує вміння налагоджувати професійні стосунки).

Схарактеризований зміст педагогічної практики спрямований на всебічну підготовку студентів до реальної професійної діяльності у закладах дошкільної освіти, забезпечуючи поєднання теоретичних знань і практичних навичок у процесі безпосередньої взаємодії з дітьми.

У процесі педагогічної практики бакалаври дошкільної освіти мають сформувати комплекс професійних компетентностей, які забезпечують їхню готовність до професійної діяльності в закладах дошкільної освіти. Насамперед це компетентності, що включають здатність планувати, організовувати та реалізовувати освітній процес відповідно до чинних нормативних вимог, застосовувати сучасні методики, педагогічні технології та інноваційні підходи до навчання та виховання дітей, а також уміння ефективно організовувати різні види діяльності – ігрову, пізнавальну, художню. Передбачають знання вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, здатність створювати безпечне та емоційно

комфортне освітнє середовище, надавати психологічну підтримку дитині, а також будувати з нею партнерські взаємини на основі довіри, поваги та взаєморозуміння. Важливе місце посідають комунікативні компетентності, що виявляються у здатності ефективно спілкуватися з дітьми, батьками, колегами та адміністрацією, дотриманні педагогічної етики.

У контексті сучасної парадигми освіти, яка орієнтована на особистісно-орієнтований, компетентнісний та практико-орієнтований підходи, ключовою в забезпеченні ефективності та результативності педагогічної практики є роль керівників практикою: як від кафедри закладу вищої освіти, так і від закладу дошкільної освіти.

Керівник практики від кафедри виступає академічним наставником, який забезпечує методичний, науковий та організаційний супровід здобувачів освіти. Він виконує функцію модератора освітнього процесу, спрямовує студентів на досягнення запланованих результатів навчання, координує взаємозв'язок між теоретичною підготовкою та практичною діяльністю. У рамках сучасної парадигми освіти такий керівник має не лише контролювати процес проходження практики, а й бути фасилітатором рефлексії, критичного мислення та професійного зростання студентів.

Керівник практики від закладу дошкільної освіти, у свою чергу, забезпечує практичне занурення студента в професійне середовище. Він організовує умови для активної участі здобувача у всіх аспектах освітнього процесу, здійснює наставництво, демонструє зразки ефективної педагогічної діяльності. Такий керівник відіграє роль безпосереднього ментора, що передає практичний досвід, формує у студентів реалістичне уявлення про професійні виклики та сприяє розвитку їхніх професійних компетентностей.

Взаємодія керівників має ґрунтуватися на партнерстві, спільному плануванні та координації дій, що дозволяє забезпечити цілісність освітнього процесу та досягнення високої якості підготовки майбутніх фахівців. У контексті сучасної освіти вони разом формують освітнє середовище, в якому педагогічна практика стає не лише етапом засвоєння професійних навичок, а й простором для розвитку професійної ідентичності, інноваційного мислення та готовності майбутніх фахівців до змін.

**Висновки.** Педагогічна практика у системі підготовки бакалаврів дошкільної освіти є не лише формою професійного навчання, а й важливим механізмом становлення світоглядної позиції майбутнього вихователя. Вона відіграє ключову роль у процесі особистісного й професійного зростання студента, створюючи простір для реального зіткнення з професійною діяльністю, переосмислення власних уявлень про виховання, педагогічну відповідальність і соціальну місію педагога.

Практика забезпечує можливість для студентів інтегрувати теоретичні знання з практичною діяльністю, формуючи не лише фахові навички, а й систему ціннісних орієнтирів, педагогічну рефлексію, емоційно-моральну чутливість та гуманістичне бачення дитини як унікальної особистості і повноцінного суб'єкта освітнього процесу.

Успішна реалізація педагогічної практики в світоглядному аспекті можлива лише за умови створення цілісної, ціннісно насиченої освітньої екосистеми, де активно співпрацюють заклади вищої освіти та заклади дошкільної освіти. Така взаємодія повинна базуватись на принципах партнерства, довіри, відкритого діалогу та спільного педагогічного супроводу студента. Важливою умовою є впровадження менторства як форми індивідуальної підтримки та професійного наставництва, що сприяє розвитку рефлексивних практик, усвідомленню студентами власного прогресу та критичному осмисленню професійної діяльності.

Необхідною також є глибинна трансформація підходів до організації практики – від традиційної, репродуктивної моделі, зорієнтованої на формальне виконання завдань, до особистісно орієнтованої моделі, в якій студент постає не як пасивний виконавець, а як активний суб'єкт освітніх змін. У такий моделі практика виступає не лише полем для апробації знань, а й простором самопізнання, морального вибору, формування критичного мислення та реалізації індивідуального педагогічного бачення, що відповідає викликам сучасного дошкільного виховання та потребам суспільства.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Батечко Н., Михайліченко М. Еволюція освітніх парадигм у сучасному дискурсі. *Освітологія*. 2020. № 9. С. 29-37.
2. Волинець Ю., Вертугіна В. Роль педагогічної практики у професійному становленні майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2020. № 1 (77). С. 166-170. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-36>
3. Горбань О.В. Філософська парадигма сучасної освіти в постіндустріальному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філософія*. 2020. № 1. Том 31 (70). С. 1-5.
4. Карнаух Л. П., Мельникова О. М. Формування фахових компетентностей бакалаврів дошкільної освіти в контексті теоретико-практичної підготовки в закладі вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2023. № 4. С. 113-119. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-4-16>
5. Кідіна Л. М. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Лілія Михайлівна Кідіна. Кіровоград, 2011. 235 с. Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/formuvannya-profesiynoi-kompetentnosti-maybutnih-vihovateliv-doshkilnih-navchalnih-zakladiv-u-proce.html>

6. Коуч-щоденник педагогічної практики в ЗДО (літньої) (навчально-методичні рекомендації)/ Укладчі: Н. Семенова, О. Бартків, О. Дурманенко. ФОП Ю. Мажула, Луцьк, 2023. 100 с.

7. Літіченко О., Шинкар Т., Гаращенко Л. Напрями вдосконалення дистанційного формату підготовки бакалаврів дошкільної освіти. Освітологія. 2022. №11. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2022.11.9>

8. Мельник Н. І. Гуманістична парадигма освіти як умова ефективної організації інклюзивної освіти в Україні. Вісник психології і педагогіки. 2012. № 9. Режим доступу : <https://www.psyh.kiev.ua>

9. Огієнко О. І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія. Суми: Елада, 2008. 444 с.

10. Опольська М. В., Челомбітько Т. В., Міршук О. Є., Лютко Н. В., Козаченко С. М. Філософські основи сучасної парадигми освіти. Культурологічний альманах. 2023. №1. С. 136-143.

11. Січкарь А. Д., Дем'яненко В. І. Педагогічна практика як мотиватор професійного самовдосконалення студентів. Освітологічний дискурс: електронне наукове фахове видання. 2020. Том 31 (4). С. 214-23. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33943>

12. Танько Т., Ларіна І. Методичні вказівки до проходження педагогічної практики в ЗДО / ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Харків, 2023. 24 с. Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9860>